

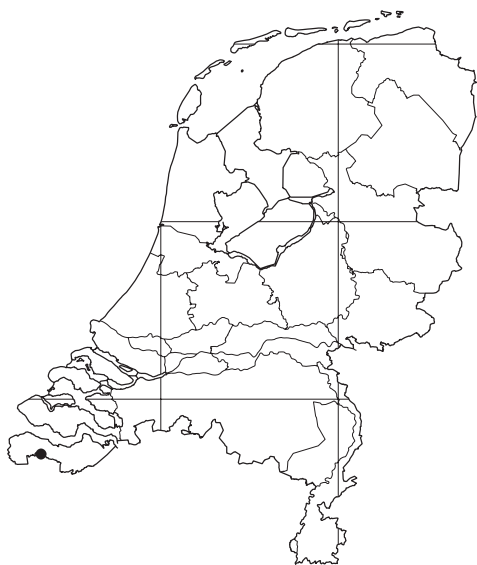
RONCUS LUBRICUS, EEN NIEUWE PSEUDOSCHORPIOEN VOOR NEDERLAND (PSEUDOSCORPIONES: NEOBISIOIDEA: NEOBISIIDAE)

Hay Wijnhoven

Pseudoschorpioenen vallen op door de schaarvormige pedipalpen. Het zijn kleine dieren die in bladstrooisel of achter schors leven. De bekende boekenschorpioen leeft in huis. Foresie, het meeliften met andere dieren, is een opvallend gedrag van pseudoschorpioenen. De groep is, ondanks het aantrekkelijke uiterlijk van de dieren, slecht onderzocht in Nederland. In dit artikel wordt de eerste Nederlandse vondst van *Roncus lubricus* toegelicht.

INLEIDING

In Nederland zijn tot nu toe 17 soorten pseudoschorpioenen gevonden (Van der Hammen 1969, Van den Tooren 2001). Het is vrijwel zeker dat in ons land meer soorten voorkomen. Door een aantal factoren worden ze weinig verzameld. De kleine roofdierjes leven doorgaans verborgen in strooisel, achter schors en in vogelnesten, in

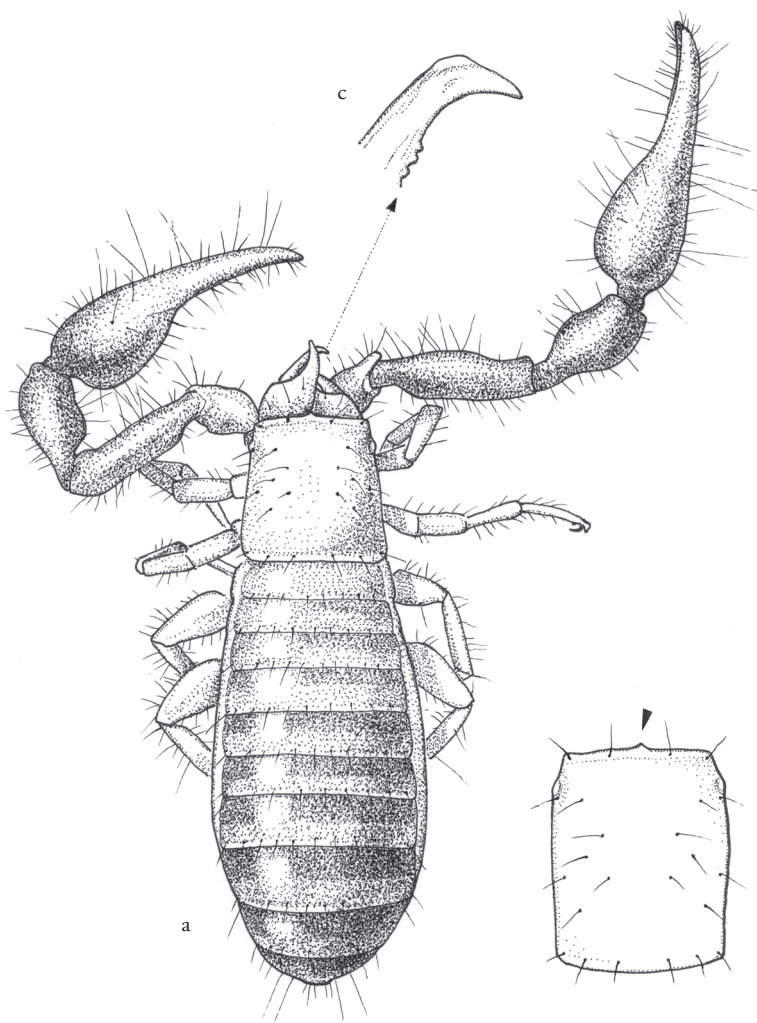
Figuur 1
Vindplaats van *Roncus lubricus* in Nederland.
Figure 1
Site where *Roncus lubricus* was found in the Netherlands.

zeer lage dichtheden. Bovendien is de determinatie van veel soorten notoir lastig, wat mede veroorzaakt wordt door grote morfologische variaties binnen de soorten en mogelijke hybridisaties tussen soorten (Legg & Jones 1988). Voor Nederland is van deze groep geen recente naamlijst of determinatieliteratuur beschikbaar. Het bovengenoemde aantal van 17 soorten is daarom waarschijnlijk een onderschatting.

Op 2 oktober 1997 zijn door de auteur twee pseudoschorpioenen als handvangsten verzameld in Zeeuws-Vlaanderen, bij IJzendijke (UTM ES4384). Een vrouwtje werd door Matty Berg gedetermineerd als *Roncus lubricus* L. Koch, 1873, een nieuwe soort voor Nederland. Dit exemplaar is opgenomen in diens privécollectie. Determinatie van het andere exemplaar (een subadult mannetje) met de tabel van Legg & Jones (1988) bleek ook op *R. lubricus* uit te komen. Dit dier is opgenomen in de collectie van de auteur.

BESCHRIJVING

Het lichaam van *R. lubricus* is 2,5 tot 3,0 mm lang (fig. 2a). De dieren zijn glanzend roodbruin, de cephalothorax (kopborststuk) en de tergieten zijn roodbruin vermengd met olijfgroen. Aan beide zijden van de cephalothorax staat slechts één oog, op ongeveer twee oogdiameters van de voorkant verwijderd (fig. 2b). De verwante en zeer algemene *Neobisium muscorum* (Leach, 1817) heeft twee paar ogen. Ook loopt de voorrand van de cephalo-

Figuur 2

Roncus lubricus.

a. Habitus subadult mannetje, b. cephalothorax, c. top van de beweegbare vinger van de linker cheliceer.

Figure 2

Roncus lubricus. a. Dorsal view of subadult male, b. cephalothorax, c. tip of the movable finger of the left chelicera.

thorax in het midden in een spitse punt uit (pijlte in fig. 2b), bij *N. muscorum* verloopt die recht. Op de cephalothorax van *R. lubricus* staan 24 lange haren. De top van de beweegbare vinger van de cheliceren loopt in een vrij slanke punt uit, het bultje op de top (galea genoemd) is klein en onduidelijk (fig. 2c) vergeleken met *N. muscorum*.

AREAAL EN BIOTOOP

Roncus lubricus is tot nu toe gemeld uit mediterrane delen van Spanje, Griekenland,

Bulgarije en de zuidelijke Karpaten, het zuiden van Oostenrijk, uit Portugal, het westen van Spanje, Frankrijk, het zuidelijke deel van Groot-Brittannië en uit Ierland (Legg & Jones 1988). De Nederlandse vondst is weergegeven in figuur 1.

De soort leeft bij voorkeur in droog bladstrooisel, in mos en onder stenen in bossen. Er zijn ook vondsten uit graspollen, een kiezelstrand, in de bodem en achter schors (Legg & Jones 1988). De Nederlandse dieren zaten in het strooisel van een greppel langs een polderweg. De bodem is als een poldervaaggrond te karakteriseren.

DISCUSSIE

Op een ongepubliceerde voorlopige soortenlijst, die is opgesteld door Matty Berg, staat *R. lubricus* vermeld als 'te verwachten' soort voor Nederland. Nu hij gevonden is rijst de vraag naar de status van deze pseudoscorpioen in ons land. Het is in dit verband wellicht geen toeval dat op dezelfde dag en plaats van de vondst ook *Eluma purpurascens* Budde-Lund, 1885 aangetroffen werd. Deze landpissebed heeft een areaal dat opvallend overeenkomt met dat van *R. lubricus*. Beide soorten lijken een mediterrane verspreiding te hebben die via het westen van het Iberisch schiereiland en Frankrijk doorloopt tot Zuid-Engeland en Ierland. *Eluma purpurascens* is in ons land tot nu toe alleen in Zeeland gevonden (Berg & Kroon 1999). Mogelijk is *R. lubricus* eveneens tot deze provincie beperkt.

SUMMARY

Roncus lubricus, a new pseudoscorpion for the Netherlands (Pseudoscorpiones: Neobisioidae: Neobisiidae)

In 1997 *Roncus lubricus* was found for the first time in the Netherlands, near IJzendijke in the province of Zeeland. A female and a subadult male were collected in leaf litter in a ditch along a polder road.

H. Wijnhoven
Groesbeeksedwardsweg 300
6521 DW Nijmegen

DANKWOORD

Matty Berg ben ik dankbaar voor de determinatie van *R. lubricus* en voor commentaar op een eerdere versie van dit stuk.

LITERATUUR

- Berg, M.P. & A. Kroon 1999. De invloed van recente overstromingen op het verspreidingspatroon van de pissebed *Eluma purpurascens* in Zeeland (Crustacea: Isopoda: Oniscoidea). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 135-139.
- Hammen, L. van der 1969. Bijdrage tot de kennis van de Nederlandse bastaardscorpionen (Arachnida, Pseudoscorpionida). – Zoölogische Bijdragen 11: 15-24.
- Legg, G. & R. E. Jones 1988. Pseudoscorpions. – Brill/Backhuys, Londen.
- Tooren, D. van den 2001. First record of the pseudoscorpion *Larca lata* in the Netherlands (Pseudoscorpiones: Garypoidea: Larcidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 33-39.

